

Kuupäev: 13.03.2022

## Sekkumise soovitud mõju

### Teaduslik tõendusmaterjal jm objektiivne informatsioon

Preventure sekkumise kohta pärineb tõendusmaterjal juhuslikustatud (sh enamasti klastritena koole juhuslikustanud) kontrolluuringutest. Kohati ei ole üheselt selge, kuivõrd räägivad erinevad artiklid sama(de)st uuringu(te)st, sest uuritavate ja analüüsitude arvud kõigis artiklites erinevad. Jääb mulje, et küllaltki paljud artiklid on kirjutatud samade uuringute erinevate nn lainete, erineva koolide arvu või erineval ajahetkel (samast uuringuvalimis) hinnatud tulemuste pealt.

Uuringutes on nimetatud kaht sekkumist -- Preventure ja Adventure. Nn Preventure uuringutes on sekkumise läbiviijateks (kliinilised) psühholoogid, nõustajad vmt ja nn Adventure uuringutes kooli töötajad (mõnes artiklis ära nimetatud, et õpetajad), ehkki sekkumine on sama meetodika põhine. Seda, kas või kuivõrd sõltub sekkumise mõju selle läbi viinud inimestest (nt psühholoog vs õpetaja), eraldi uuritud ei ole. Tõendusmaterjalina kaasatud uuringutest ei tule välja ühe variandi (Adventure ja Preventure) eelised teise ees.

Sekkumist ja selle mõju on uuritud Kanadas, Ühendkuningriigis, Austraalias ja Hollandis, kusjuures sekkumine on kohandatud vastava riigi oludele. Sekkumise eesmärgiks on eelkõige õpilaste alkoholi jm ainete (ingl *drugs*) tarvitamise ennetamine ja/või vähendamine. Tõendusmaterjali hulgas ei ole uuringuid, milles oleks uuritud sekkumise mõju tubaka tarvitamisele (suitsetamisele), küll on aga uuringud, milles on hinnatud sekkumise mõju õpilaste vaimse tervise näitajatele. Sekkumise mõju on hinnatud väga erinevatel ajahetkedel -- 6ndal kuni 36ndal kuul pärast sekkumist.

### ALKOHOL

Uuringud näitavad, et sekkumise mõjul suure riskiga (SURPS-küsimustiku alusel) (ingl *high risk*, HR) õpilaste seas

1. alkoholi tarvitamine /tarvitamise tõenäosus ja kogus

1.1. väheneb oluliselt või suureneb oluliselt vähem kui kontrollrühmas (Conrod 2013, O'Leary-Barrett 2010, Newton 2016) või

1.2. ei muutu või väheneb mitteolulisel määral (Conrod 2016, Conrod 2008, Lammers 2015)

2. alkoholi episoodiline ohustav tarvitamine / tarvitamise tõenäosus ja sagedus

2.1. väheneb oluliselt või on oluliselt väiksem kui kontrollrühmast (Newton 2016, Conrod 2013, O'Leary-Barrett 2010, Conrod 2008)

2.2. ei vähene või ei muutu olulisel määral või ei erine kontrollrühmast (Conrod 2016, Lammers 2015)

3. probleem põhjustav alkoholitarvitamine

3.1. väheneb oluliselt või aeglustub oluliselt enam kui kontrollrühmas (Conrod 2016, Conrod 2013)

3.2. ei vähene või ei muutu olulisel määral või ei erine kontrollrühmast (Lammers 2015)

3.3. ei ole üheselt selge, kas muutub või ennetatakse olulisel määral (O'Leary-Barrett 2010)

4. alkoholitarvitamisega seotud kahjude suurenemise tõenäosus oli väiksem kui kontrollrühmas (Newton 2016)

## Sekkumise soovitud mõju

### Teaduslik tõendusmaterjal jm objektiivne informatsioon

#### MUUD AINED

Uuringud näitavad, et sekkumise mõjul suure riskiga (SURPS-küsimustiku alusel) (ingl *high risk*, HR) õpilaste seas

1. ainete tarvitamine / tarvitamise tõenäosus, arv ja sagedus

1.1. väheneb oluliselt või suureneb oluliselt vähem kui kontrollrühmas (Conrod 2016, Conrod 2010)

1.2. ei vähene või ei muutu olulisel määral või ei erine kontrollrühmast (Mahu 2015)

#### VAIMNE TERVIS

Uuringud näitavad, et sekkumise mõjul suure riskiga (SURPS-küsimustiku alusel) (ingl *high risk*, HR) õpilaste seas

1. vaimse tervise probleemid vähenevad või esineb neid oluliselt vähem kui kontrollrühmas

1.1. depressiooni sümptomid (O'Leary-Barrett 2013)

1.2. ärevuse sümptomid (Newton 2020, O'Leary-Barrett 2013)

1.3. käitumisprobleemid (Newton 2020, O'Leary-Barrett 2013)

1.4. hüperaktiivsuse sümptomid (Newton 2020)

2. ei vähenevad oluliselt või ei esine neid oluliselt vähem kui kontrollrühmas

2.1. depressiooni sümptomid (Goossens 16, v.a. ühes sekkumise alarühmas; Newton 2020)

2.2. paanikahood (O'Leary-Barrett 2013)

KOKKUVÕTTES võib öelda, et osa uuringute andmetel on sekkumisel positiivne mõju HR õpilaste alkoholi ja muude ainete tarvitamisele ning vaimsele tervisele.

Tõendusmaterjalina kaasatud uuringustest ei tulnud välja sekkumise negatiivset mõju, kuigi osa uuringuid näitas, et kõigi tulemusnäitajate osas ja kõigil ajahetkedel ei erine sekkumise mõju kontrollrühmas läbi viidud nn tavapärase (kooliprogrammile vastava samateemalise) tegevuse mõjust.

### Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Ekspertidele ei ole programm varasemast tuttav. Valikuline (ainete tarvitamise suure riskiga õpilastele sihiud) sekkumine, mille mõju hindamisel saadud tulemusd ei ole üheselt positiivsed (samas ka negatiivsed mitte). Eelkõige alkoholi (ja muude ainete) tarvitamisele suunatud sekkumine, vaimse tervise näitajad tunduvad olevat pigem teisesed ning nende osas positiivset mõju saavutada püütakse läbi selle, et õpilased tunneksid ja anlüüsiks paremini oma isiksust ning teeksid selle põhjal (st teades oma tugevaid ja nõrku külgi) paremaid ja tervislikumaid käitumisvalikuid. Uuringute põhjal näib, et sekkumine võiks teatud mõõndustega olla efektiivne kõrge riskiga noorte hulgas. Samas jälle tekib küsimus, et mida siin tehakse lisaks koolis niikuinii tehtavale. Kombineeritakse isiksuseomaduste järgi sekkumisrühmad ja sihitakse informatsioon, oskusteave õppijatele vastuvõetavamalt? Eestis on olnud kasutusel nt kõiki kooliastmeid läbiv Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetuse metoodika (eesmärgiga just uimastiennetusele), nn universaalne ennetusprogramm (ingl *Life skills training*).

## LISAINFO:

(1) Newton jt on 2021. aastal avaldanud teadusuuringu, mille täistekst 28.02.2022 seisuga kätte ei saa. Info pärineb teesidest, kuid teeside põhjal selle tõendatuse astet hinnata ei saa (mh ei ole tulemuste punkthinnangutele esitatud 95% usaldusvahemikke, mistõttu ei saa hinnata, kas erinevused uuringurühmade vahel on statistiliselt olulised):

Austraalias kaasati 2012. aastal 26st keskkoolist 2190 õpilast (keskmine vanus 13,3 aastat) ning jagati juhuslikkuse alusel 4 uuringurühma: (1) universaalne veebipõhine sekkumine kõigile õpilastele (*Climate Schools*); (2) sihitud (ingl *selective*) sekkumine suure riskiga (ingl *high risk*, HR) õpilastele (*Preventure*); (3) kombineeritud universaalne pluss sihitud sekkumine (*Climate Schools and Preventure*, CAP) ning (4) tavapärase tervisekasvatust (kontrollrühm). Newton 2021 uuringus hinnati sekkumiste kaugmõju -- 7. aastal pärast sekkumist.

Esmasteks tulemusnäitajateks olid eneseraporteeritud alkoholarvitamise sagedus, episoodiline ohustav tarvitamine (ingl *binge drinking*), alkoholarvitamisega seotud kahju (ingl *alcohol-related harms*) ja ohustav alkoholarvitamine (ingl *hazardous alcohol use*). Kõigis sekkumisrühmades oli 7 aasta möödumises alkoholarvitamisega seotud kahju tõenäosus väiksem kui kontrollrühmas -- šansside suhted (ingl *odds ratios*, ORs) 0,13--0,33) ning Climate ja Preventure sekkumiste rühmades ka väiksem ohustava alkoholarvitamise tõenäosus -- vastavalt OR = 0,04 ja OR = 0,17). Kontrollrühmaga võrreldes oli Preventure sekkumise rühmas väiksem ka nädalase alkoholarvitamise tõenäosus (OR = 0,17) ning Climate rühmas väikse episoodilise ohustava alkoholarvitamise tõenäosus (OR = 0,12), kui keskmised uuringusse kaasamise hetke näitajad analüüsis püsivana hoiti (ingl *holding mean baseline levels constant*).

(2) Kelly jt on 2020. aastal avaldanud artikli, milles kirjeldatud uuringu eesmärgiks oli sekkumise mõju uurimine kiusamisele ehk sekkumise kasutuselevõtu laiendamise ja mida seetõttu tõendusmaterjali hulka ei arvatud). Sellest uuringust selgub aga, et suure riskiga ohvrite hulka kuulunud õpilastel (ingl *high-risk victims*) vähenesid nn Preventure koolides 3 aasta jooksul olulisel määral järgmised näitajad: "...*victimization (all schools), suicidal ideation (private schools), and emotional problems (private schools)*...". "To put this in context, *victimization scores were 19% lower, emotional symptom scores were 23% lower, and suicidal ideation scores were 12% lower among high-risk victims in Preventure schools compared with high-risk victims in control schools. In addition, high-risk bullies in Preventure private schools showed significant reductions in conduct problems (male and female participants) and suicidal ideation (female participants only)*".

(3) Debenham jt on 2021. aastal avaldanud uuringu, milles on Austraalia Climate and Preventure, CAP uuringu kahe uuringurühma andmeid kasutades näidanud Preventure mõju tubakatarvitamisele (tulemusnäitajad: tubakatarvitamine (suitsetamine) viimase 6 kuu jooksul, edaspidi tubaka tarvitamise kavatsus ja enesehinnanguline võimekus vastu seista kaaslaste survele tubakat tarvitada). Sekkumise mõju hinnati aga nn karjaefekti eeldades koolipõhiselt ehk nii HR kui LR õpilaste seas. Seepärast uuringu tõendusmaterjali hulgast esimese hooga kui kaudsem tõendus välja jäetud. Ei ole kindel, millises suunas mõjutas LR õpilaste kaasamine uuringu tulemusi, kuid pigem võiks eelada, et kui oleks hinnatud sekkumise mõju üksnes HR õpilaste seas, oleks see olnud pigem suurem (kui väiksem), kuid uuringus nähtud.

(4) Edalati jt on 2019. aastal avaldatud uuringus (Edalati 2019a) näidanud, et sekkumisel on soovitud mõju alkoholarvitamisele, sõltumata õpilase sotsiaalmajanduslikust staatusest (ingl *socioeconomic status*) ning sellest, kas ta on kaaslaste kiusamise ohver või mitte.

(5) Edalati jt on 2019. aastal koostatud ülevaates (Edalati 2019a) välja toonud sekkumise laiema mõju -- lisaks ainete tarvitamisele ka õpilastel oma psühholoogiliste probleemidega hakkamasaamisele -- sügav depressioon, ärevus ja ppanika, käitumishäired, koolist puudumine [ingl *truancy (i.e., school avoidance)*]. Lisaks on sekkumisel näidatud mõningane mõju kiusamisele (ingl *victimization and bullying*).

### **Sekkumise soovimatu mõju**

Sekkumise soovimatut mõju üheski uuringus hinnatud või autorite poolt ka muus vormis (arutelu osas vm) välja toodud ei ole.

Sekkumise soovimatut mõju (nt eristamine, stigmatiseerimine vm) võis uuringutes ennetada see, et mitmes kaasatud artiklis on rõhutatud, et info selle kohta, kas ja kes millisesse uuringurühma (sh konkreetse riskiteguripõhisesse sekkumisgruppi) kuulus, hoiti hoolikalt saladuses ehk seda infot ei jagatud teistesse uuringu(ala)rühmadesse kuulunud õpilaste ega kooli personaliga.

### **Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt**

See, kui sekkumise soovimatut mõju hinnatud pole, ei tähenda, et soovimatut mõju ei ole. Soovimatu mõju võib olla nt psühhoaktiivsete ainete vastu huvi äratamine või töötoas osalemise kehv kogemus vm.

## Sekkumise mõju tõendatuse aste -- sekkumise mõju hinnatud uuringute kvaliteet meid huvitavas (Eesti) kontekstis

Tõendus sekkumise mõju kohta pärines juhuslikustatud kontrolluuringutest, mida uuringkavandist/-metoodikast tulenevalt loetakse kõrge astme tõenduseks. Samas esines uuringutes (või vähemalt neid kirjeldanud artiklites) olulisi puudujääke, mille tõttu tulemuste usaldusväärsus langes ja nende tõendatuse aste langetati kas mõõduka, madala või ka väga madalani.

**ALKOHOL:** Alkoholitarvitamist puudutavate uuringute (ja nende läbiviimise) kvaliteet varieerus kõrgest väga madalani, . Kuigi teadusliku tõendusmaterjalile koonhinnangu andmisel on tavaks, et "keti tugevuse määrab selle kõige nõrgem lüli", võib erinevate uuringute mahtu (ehk kaalu tõendusmaterjali hulgas) arvestades lugeda tõendatuse astme kokkuvõttes mõõdukaks.

**MUUD AINED:** Ainete tarvitamist puudutavate uuringute (ja nende läbiviimise) kvaliteet varieerus kõrgest mõõdukani, kuid valdavalt oli tõendusmaterjali tõendatuse aste kõrge.

**VAIMNE TERVIS:** Vaimset tervist puudutavate uuringute (ja nende läbiviimise) kvaliteet varieerus kõrgest madalani, võib tõendusmaterjali tõendatuse astme kokkuvõttes (arvestades, et mõnel juhul ütlesid autorite välja, et algsete nn Preventure uuringute kavandamisel ei olnud vaimse tervise näitajad arvestatud olulisemate tulemusnäitajate hulka, vaid neid hinnati algselt muul eesmärgil ette võetud uuringutes kogutud andmetele tuginedes) lugeda madalaks.

Veel on aga oluline see, et jääb mulje, et küllaltki paljud artiklid on kirjutatud samade uuringute erinevate nn lainete, erineva koolide arvu või erineval ajahetkel (samas uuringuvalimis) hinnatud tulemuste pealt. Nii on tegelik uuringute arv, millest tõendusmaterjal pärineb, tunduvalt väiksem, kui esmapilgul kasutatud allikate arvu vaadates tundub. Kui uuringus sama tulemsnäitajat korduvalt (erinevatel ajahetkedel) hinnata, tuleks vastavalt langetada ka tulemuse statistiliselt oluliseks tunnistamise ehk nn olulisuse nivood -- p-väärtus ei saa jääda 0,05 juurde. Antud juhul, kui peaaegu igas artiklis on uuring esitatud eraldi uuringuna, seda tehtud ei ole. Nii võidakse aga kokkuvõttes (tegelikult ühes ja samas valimis läbi viidud ühe ja sama) sekkumise mõju kokkuvõttes üle hinnata. Samuti jääb suurema arvu artiklite korral ekslik mulje, et sekkumist on põhjalikumalt uuritud. Andmete n-ö korduvkasutuslee viitab ka autorite nimede (koosluste) kordumine artiklites.

### Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Mõju-uuringutel ei tundu esitatud kaardistuse põhjal väga selget ja võrreldavat uuringudisaini olevat. Hea metafoor "kalastamine" tundub asjakohane -- paljusid tegureid vaadates millelegi ehk ikka mõju leitakse.

Teadusartiklite lähem uurimine viitab, et mitmed autorid avaldavad sama valimi või selle alagruppide pealt mitu artiklit, sh sekkumise loojad. On ka uuringuid, mis sekkumise mõju ei näita. Samas on mingi tõendus, et suure riskiga noortel saadakse positiivne tulemus. Seega võiks kaaluda seda sekkumist sihitud sekkumisena.

## Sekkumise sihtrühma (nende inimeste, kellele sekkumine on suunatud) eelistused ja väärtushinnangud

Enamik tõendusmaterjalina kaasatud teadusuuringuist sekkumise sihtrühma (õpilaste) eelistusi ja väärtushinnanguid alkoholi jt ainete tarvitamise teemat puudutava sekkumise osas eraldi ei uurinud. Küll on aga nimetatud, et sekkumine tuleb kohandada kohalikesse oludesse (nt õpilaste sõnakasutus, reaalelulised näited) sobivaks (Conrod 2016), mis teeb selle sihtrühmale paremini mõistetavaks ja vastuvõetavaks..

Edalati jt oma 2019. aastal avaldatud artiklis (Edalati 2019b) välja toonud, et õpilased on sekkumise plussidena välja toonud positiivset grupitöö kogemust, õppimist (millegi teadasaamise, juurde õppimise võimalust) ja oma oskuste arendamist. Seda nägid O'Leary-Barret jt on oma 2017. aastal avaldatud uuringus (O'Leary-Barret 2017b), kus leiti, et õpilaste antud (positiivne) tagasiside oli sekkumise mõjususega olulisel määral seotud. Samas näitasid uuringud, et osa õpilasi jäi sekkumise suhtes ükskõikseks.

Newtoni jt 2016. aastal avaldatud uurinugst (Newton 2016), et 94% hindas Preventure programmi heaks või väga heaks; 84% leidis, et saadud informatsioon on neil kasulik ja 92% arvas, et omandatud oskused tulevad neile edaspidi reaalelulistel olukordades hakkamasaamisel kasuks.

### Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Võib eeldada, et kui sekkumise formaat on enam kohandatud isiku vajadustele, on tal suurem motiveeritus ka selles osaleda, nõustun ka allpool välja tooduga, et "lahterdamise" aluseks ei tohiks olla püsiv isiksusteomaduste kombinatsioon, vaid pigem oskused, mida vaja omandada.

Kindlasti tuleb arvestada, et alkoholi tarvitamine on kultuuriliselt väga erinev eri riikides (alates kehtivatest piirangutest kuni hoiakute ja alkoholi tarvitamise mustriteni), seega Eestile kohandades peaks seda kindlasti oluliselt kultuuriliselt kohandama, kuna meiega sarnastes riikides seda testitud ei ole. Samas toob teine ekspert välja, et Eestis tõenäoliselt probleemi ei tule, sest väärtushinnangud ja kontekst on sobivad.

### LISAINFO:

Sekkumise Austraalia jaoks kohandamisest annab ülevaate Barret jt 2015. aastal avaldatud artikkel. Seles on kirjeldatud, kuidas kohalikud õpilased hindasid ja soovitasid muudatusi nii sekkumises kasutatud näidetes (stsenaariumid, pildid, keelekasutus/sõnavara).

## Sekkumise kasu-kahju tasakaal - mis mille üles kaalub

Sekkumise kasu kaalub üles selle võimaliku kahju, sest sekkumisel tõendusmaterjalina kaasatud uuringutes sekkumise soovimatu mõju kohta infot ei leitud. Samas on nimetatud (Conrod 2016), et sekkumist ei ole võrreldud mitte millegi tegemise, vaid nn tavapraktikaga ehk kooliprogrammis ette nähtud sama teema käsitlemisega. Võib aga arvata, et võrdlemisel mitte millegi tegemisega tuleks sekkumise mõju veelgi enam esile, mitte ei väheneks.

### Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Olemasoleva info põhjal võib eeldada, et programmist võiks siiski olla kasu rohkem kui kahju. Peaks analüüsima ka, mis Eesti kooliprogrammis (nt inimeseõpetuses) nende teemade kohta juba sees on ning kui palju Preventure programm lisaväärtust võiks anda.

Võimalikud kahjulikud mõjud on samad nagu piiratud aja jooksul toimuvate rühmasekkumiste korral ikka -- kui rühmas keskmiselt need märkimisväärselt ei avaldu, siis üksikindiviidi tasemel võib olla alati keegi, kes sekkumise tulemusena või selle ajal saab negatiivse kogemuse osaliseks või ei tunnetata tulu või kaotab sekkumise tõttu milleski muus.

## Sekkumise läbiviimiseks vajaminevad ressursid

Kelly jt 2020. aastal avaldatud uuringuprotokollis (Kelly 2020) on Preventure läbiviimise kulu hinnatud väikseks ning leitud, et pikemas perspektiivis on võimalik kulusid vähendada koolis kohapeal personali väljaõpetamise, mitte väljastpoolt kooli eriharidusega sekkujate kaasamisega: "Preventure is a brief and low-cost program, that can be incorporated into the school curriculum... Moreover, upskilling existing school staff already embedded within the school, rather than relying on external psychologists, has the potential to further reduce costs and increase longevity of program implementation."

Liikudes sekkumiste andmebaasi The Pew Charitable Trusts kaudu sekkumise info juure (aadressil <https://web.archive.org/web/20180625175535/https://nrepp.samhsa.gov/Legacy/ViewIntervention.aspx?id=264>) on välja toodud järgmised sekkumisega seotud kulud:

- 2-päevane sekkujate kliiniline koolitus (täpselt teadmata, mida selline määratlus tähendab) kohapeal (sh manuaal) 1–5 osaleja korral 2000 dollarit\* ja 6–10 osaleja korral 3000 dollarit;
- 3-päevane laiendatud koolitus kohapeal (mis ei ole kohustulik) kuni 10 osalejale 4000 dollarit;
- 1-päevane nõustamisoskuste koolitus kliinilise taustata sekkujatele kohapeal (mis ei ole kohustulik) 750 dollarit keskuse (nt kool) kohta;
- 4-tunnine juhendatud praktiline väljaõpe 500 dollarit osaleja kohta;
- sekkumise sessioonide läbiviimise või programmi elluviimise supervisioon (mis ei ole kohustulik) 160 dollarit/tund;
- täiendav sekkumise läbiviija manuaal (mis ei ole kohustulik) a 100 dollarit;
- osaleja (õpilase) manuaal 10–35 dollarit olenevalt tellitud kogusest;
- SURPS-küsimustik tasuta;
- sekkumise ettenähtud meetodikale vastava läbiviimise (ingl fidelity) küsimustik tasuta;
- Young & Beck'i kognitiivse teraapia skaala (ingl Young & Beck's Cognitive Therapy Scale) tasuta.

Eelnimetatud kuludele lisanduvad materjalide tõlkimise ja kohandamise kulud, mille suurus ei ole täpselt teada.

\*Et tegemist on USA andmebaasiga, on tõenäoliselt nii see kui järgnevad summad ameerika (mitte kanada) dollarites. 15.03.2022 seisuga võrdub 1 ameerika

## Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Kui sekkumine Eestisse tuua, tuleks kindlustada, et koolitatakse välja piisav hulk kõrgeima taseme treenereid, kes on suutelised juhendama madalama taseme sekkumise läbiviijaid.

Programm ei tundu liiga ressursikulukas, eriti kui rakendada sellest versiooni, mis saaks õpetajatele (klassiõpetajatele, inimeseõpetuse õpetajatele, sotsiaalpedagoogidele) lisaressursiks. Kui seda hakkaks rakendama psühholoogid (eriti väljastpoolt kooli), siis see tundub ressursikulukam variant ja võib hoopis inimressursi puuduse taha takerduda. Sõltub kvalifikatsiooninõuetest. Võimalik, et hoopis koolide tugiteenuste osutajad vajaksid sellist tööriista oma töös abiks oma töös -- seda võiks enne sekkumise rakendamist uurida.

## Sekkumise kulutõhusus

Kanadas tehtud kulu-tulu analüüs, mis tugines 2007--2014 (ja laiemalt 10 aasta, kuid ei ole täpsemalt teada, millise 10 aasta) andmetele, et iga sekkumisele kulutatud dollar toob 78.43 dollarit kasu (Hanna 2019). Eurodesse arvestatuna võrdub see ligikaudu 78eurose kasuga iga kulutatud euro kohta. Samas on see allikas konverentsiteesid, milles esitatud info on napp ning selle tõendatuse astet ei ole võimalik hinnata.

## Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Sellise analüüsi tulemusi ei saa tõenäoliselt Eestile üks-üheselt üle kanda. Praegu on kuluna välja toodud läbiviijate koolitus ja palgaraha, kuid ei ole teada, kuivõrd kaasneb programmiga muid kulusid, nt materjalid, läbiviimise enda kulud vms.

## Kas sekkumise tulemusena või selle käigus võib mingi osa sihtrühmast jääda ebavõrdsesse seisu?

Teadusuuringutest infot, et mingi osa sekkumise sihtrühmast jääb ebavõrdsesse seisu, välja ei tulnud.

Samas, kuna paar uuringut on näidanud (Conrod 2013) sekkumise nn karjamõju, siis võib arutleda, et kui sekkumine on suunatud suure riskiga (HR) õpilastele, saavad sellest ühtlasi kasu ka väikse riskiga (LR) õpilased. Samas võib tekkida küsimus, kas sekkumisest ei võiks kasu saada ka LR õpilased. Maailmas on välja töötatud *Climate and Preventure* (CAP) sekkumine, millest esimene osa (*Climate*) universaalne (mitte sihitud HR õpilastele) ja mis seega hõlmab alkoholi jm ainete teema käsitlemises kõiki õpilasi (Newotn 2016).

## Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Äärmiselt oliuline on hoolitseda tuleb selle eest, et vene keelt emakeelena rääkivate noorte võimalused sekkumisest osa saada oleksid võrdsed eesti keelt kõnelejatega. Otse sekkumise mõttes oleks vaja välja võtta andmed alarühmade (isiksuse profiilide kaupa), et midagi arvata.

Mõned sekkumisest võidavad ja teised ei kaota midagi (või ei kaota märkimisväärselt). Tundub, et kui selekteerida võimalikud kasusaajad enne sekkumist, siis võiks sekkumine olla kulutõhusam. Samas ei pruugi küsimustik olla Eesti oludes valiidne vahend. See tuleks enne piloteerida.

Võib tekkida eetilise küsimus -- kui tegemist ei ole universaalse ennetusprogrammiga, vaid valikulisega, siis kas on õige seda sihtrühmale (õpilastele laiemalt) serveerida universaalsena (oskusi arendavana) ja mitte valikulisena (probleemidele suunatuna).



### Sekkumise vastuvõetavus (selle korraldamisega ja läbiviimisega seotud osapooltele)

Oluline on veelkord nimetada, et Adventure (mitte Preventure) nime all uuriti sama sekkumise mõju, kuid sekkumise viisid läbi õpetajad (mitte spetsiaalse väljaõppega väljastpoolt kooli tulnud psühholoogid, nõustajad vmt spetsialistid).

Edalati jt teised näitasid oma 2019. aastal avaldatud uuringus (Edalati 2019b), millele sekkumise vastuvõetavuse nimel tähelepanu pöörata. HR õpilastele ja vanematele teeb sekkumise vastuvõetavaks, kui seda serveeritakse õpilaste oskusi arendavana (mitte nende probleemidele suunatuna): *"Results of the previous trials indicated that by targeting personality risk factors instead of onset of mental health or substance use problems, the programme also has the advantage of involving youth who might be higher functioning or not yet experiencing problems, allowing schools to promote it as a skill-building workshop and making it much more attractive and less intimidating to youth and their parents. Trials demonstrated that when the programme is promoted in this way, 70–85% of youth will voluntarily participate in the programme..."*

Samuti toovad autorid välja, et nii võib sekkumise vastuvõetavamaks muuta ka kooli personalile: *"Delivering personality-specific skills in group format with adolescents with similar personality profiles may also help increasing engagement and empathy among adolescents and school personnel."* ning et sekkumise läbiviimiseks läbi viidav koolitus annab personalile lisateadmised ja oskused, mida nad saavad oma töös edaspidi ka muudes olukordades kasutada: *"... by training educational professionals to identify and intervene early on psychological risk factors for mental health and addiction, the programme equips professionals with assessment tools, and cognitive-behavioral and motivational interviewing skills that they can then use in future interventions with student who might require more intensive or additional services."*

### Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Sekkumine põhineb kognitiiv-käitumisteraapial ja motiveerival intervjuerimisel, mis Eestis tuntud, levinud ja tunnustatud sekkumismudelid. Kui sekkujateks nt koolide tugispetsialistid, siis tõenäoliselt on neil algteadmised neis valdkondades olemas või kergesti kättesaadavad. Kuna sekkumine nõuab ühes piirkonnas korduvat tegutsemist, siis on oluline tagada regionaalne võrdsus, et sekkumisest osa saada.

Tekib eetilise küsimus -- kui tegemist ei ole universaalse ennetusprogrammiga, vaid valikulisega, siis kas on õige seda serveerida (sihtrühmale laiemalt -- koolidele, õpilastele) universaalsena (oskusi arendavana) ja mitte valikulisena (probleemidele suunatuna).

Kuna sekkumine ei nõua väga suurt ajalist ressursi, siis usutavasti on see asutustele vastuvõetav. Eestis on vastuvõtlikkus haridusprogrammide, sh ennetusprogrammide osas üldse suhteliselt hea. Pigem on probleem selles, et n-õ majja lastakse ka selliseid, millel puudub igasugune tõenduspõhisus.

## Sekkumise teostatavus

Eestis kasutuselevõtuks on vaja sekkumise materjalid lisaks tõlkimisele ka kohalikele oludele vastavaks kohandama. Näide sekkumise kohandamise kohta Austraalia jaoks on esitatud Barret'i jt poolt 2015. aastal avaldatud artiklis (Barret 2015). Artiklis on kirjeldatud nii sihtrühma (õpilaste) kui õpetajate ja koolide muude esindajate panust/osalemist kohandamisel.

Sekkujate koolitus ei ole väga aja- ja ressursimahukas. Sekkujate koolitus kestab 2–3 päeva (sh vähemalt 4-tunnine supervisioon ja sekkumise täismahus nn läbimängimine). Conrod jt on oma 2013. aastal avaldatud artiklis (Conrod 2013) välja toonud, et sekkumise alase väljaõppe jaoks on meetoodika ja õppematerjalid praeguseks olemas ning kooli persoanli (nt õpetajate) väljaõpetamise on teostatav. "This study found that it is feasible to train teachers to administer selective brief interventions, with fewer intervention schools reporting problems or opting to drop out of the trial protocol than control schools. Now that a knowledge transfer model (which includes didactic training, supervised practice, and minimal ongoing supervision) has been developed and its effectiveness established." Samuti näitas Conrod jt uuring, et koolituse läbis 18-punktilise kontrollkaardi (ingl checklist) alusel hinnatuna edukalt ja sai sekkumise läbiviimise õiguse 84% koolitusel osalenutest.

## Täiendav informatsioon ekspertidelt jt ülevaate koostajatelt

Kirjelduse järgi on võimalik sekkumist läbi viia erineva haridustaustaga inimestel, kes koolituse läbivad. Kahtlemata positiivne, et on võimalik kasutada lastele lähimat ressursi. Eraldi tuleb rõhutada, et selles programmis on ka sekkumise käigus mõeldud meetoditruudusest (ingl fidelity).

Ehkki Eestis on varem Preventure kasutuselevõttu kaalutud, ei ole ekspertidele teadaolevalt Preventure materjalid Eesti jaoks kohandatud ja kättesaadavad või vähemalt laiemalt kasutusel. Kui eesti ja vene keeles sekkumiserühma väljalimiseks kasutatavad küsimustikud puuduvad, on tingimata vajalik instrumendiga seoses põhjalik eeltöö.

Ressursimahukuse mõttes oleks sekkumise rakendamine oma õpetajate ja /või tugipersonali poolt ilmselt otstarbekam kui väljastpoolt kooli tuleva psühholoogide ja nõustajate meeskonna poolt (sellist vaba ressursi tõenäoliselt ei ole või kui, siis praegu KOV-ides SOM-i rahastuse toel arendatav kogukonnapsühholoogi teenus).

### LISAINFO:

Conrod jt poolt 2016. aastal avaldatud artiklis, milles on kokku võetud toleks ajaks läbi viidud Adventure ja Preventure uuringud (nende tulemused) rikide kaupa, on lähemalt kirjeldatud, mida võtta arvesse sekkumise kohandamise käigus ja kuidas seda teha (Conrod 2016).

**Allikad** (lisaks sekkumise soovitud mõju lahtris nimetatud ja teadusliku tõendusmaterjalina sekkumise mõju hindamiseks arvesse võetud uuringutele, mille loetelu leiab sekkumise mõju tabeli alt)

Conrod 2016: Conrod PJ. Personality-Targeted Interventions for Substance Use and Misuse. *Curr Addict Rep.* 2016;3(4):426-436. doi: 10.1007/s40429-016-0127-6. Epub 2016 Nov 4. PMID: 27909645; PMCID: PMC5110575.

Barret 2015: Barrett EL, Newton NC, Teesson M, Slade T, Conrod PJ. Adapting the personality-targeted Preventure program to prevent substance use and associated harms among high-risk Australian adolescents. *Early Interv Psychiatry.* 2015 Aug;9(4):308-15. doi: 10.1111/eip.12114. Epub 2013 Nov 26. PMID: 24274392.

Conrod 2013: Conrod PJ, O'Leary-Barrett M, Newton N, Topper L, Castellanos-Ryan N, Mackie C, Girard A. Effectiveness of a selective, personality-targeted prevention program for adolescent alcohol use and misuse: a cluster randomized controlled trial. *JAMA Psychiatry.* 2013 Mar;70(3):334-42. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2013.651. PMID: 23344135.

Edalati 2019b: Edalati H, Conrod PJ. A Review of Personality-Targeted Interventions for Prevention of Substance Misuse and Related Harm in Community Samples of Adolescents. *Front Psychiatry.* 2019 Jan 22;9:770. doi: 10.3389/fpsy.2018.00770. PMID: 30723431; PMCID: PMC6349726.

Hanna 2019: Hanna SL et al. A cost benefit analysis of Preventure: effects on alcohol and cannabis use in Canada. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* Volume 43, Issue S1. 2019 May 23. Collections: 42nd Annual Scientific Meeting of the Research Society on Alcoholism, June 22–26, 2019 — Minneapolis, Minnesota.

Newton 2016: Newton NC, Conrod PJ, Slade T, Carragher N, Champion KE, Barrett EL, Kelly EV, Nair NK, Stapinski L, Teesson M. The long-term effectiveness of a selective, personality-targeted prevention program in reducing alcohol use and related harms: a cluster randomized controlled trial. *J Child Psychol Psychiatry.* 2016 Sep;57(9):1056-65. doi: 10.1111/jcpp.12558. Epub 2016 Apr 19. PMID: 27090500.

O'Leary-Barrett 2017b: O'Leary-Barrett M, Pihl RO, Conrod PJ. Process variables predicting changes in adolescent alcohol consumption and mental health symptoms following personality-targeted interventions. *Addict Behav.* 2017 Dec;75:47-58. doi: 10.1016/j.addbeh.2017.06.022. Epub 2017 Jul 4. PMID: 28692954

#### Lisainfo allikad

Debenham 2021: Debenham J, Grummitt L, Newton NC, Teesson M, Slade T, Conrod P, Kelly EV. Personality-targeted prevention for adolescent tobacco use: Three-year outcomes for a randomised trial in Australia. *Prev Med.* 2021 Dec;153:106794. doi: 10.1016/j.ypmed.2021.106794. Epub 2021 Sep 8. PMID: 34508734.

Edalati 2019a: Edalati H, Afzali MH, Castellanos-Ryan N, Conrod PJ. The Effect of Contextual Risk Factors on the Effectiveness of Brief Personality-Targeted Interventions for Adolescent Alcohol Use and Misuse: A Cluster-Randomized Trial. *Alcohol Clin Exp Res.* 2019 May;43(5):997-1006. doi: 10.1111/acer.14016. Epub 2019 Apr 8. PMID: 30865304.

Kelly 2020: Kelly EV, Grummitt LR, Birrell L, Stapinski L, Barrett EL, Boyle J, Teesson M, Newton NC. The school-led Preventure study: Protocol of a cluster-randomised controlled trial of effectiveness to prevent adolescent alcohol misuse, internalising problems, and externalising problems through a personality-targeted intervention delivered by school staff. *Prev Med Rep.* 2020 Dec 19;21:101286. doi: 10.1016/j.pmedr.2020.101286. PMID: 33384915; PMCID: PMC7772564.

Newton 2021: Newton NC, Stapinski LA, Slade T, Sunderland M, Barrett EL, Champion KE, Chapman C, Smout A, Lawler SM, Mather M, Debenham J, Castellanos-Ryan N, Conrod PJ, Teesson M. The 7-Year Effectiveness of School-Based Alcohol Use Prevention From Adolescence to Early Adulthood: A Randomized Controlled Trial of Universal, Selective, and Combined Interventions. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 2021 Nov 22:S0890-8567(21)01999-7. doi: 10.1016/j.jaac.2021.10.023. Epub ahead of print. PMID: 34823025.